

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки та менеджменту
Кафедра економіки, підприємництва та туризму

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

МАРЧЕНКО ОЛЕНА ВАДИМІВНА

УДК 334.7:658.1

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ
РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР**

076 “Підприємництво, торгівля та біржова діяльність”
подається на здобуття освітнього ступеня магістр

кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ Олена МАРЧЕНКО

Керівник роботи
ОВДІЮК Олена Миколаївна
к. е. н., доцент

Житомир – 2022

АНОТАЦІЯ

Марченко О. В. Економічна оцінка ефективності використання ресурсів підприємницьких структур. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 076 – підприємництво, торгівля та біржова діяльність. – Поліський національний університет, 2022.

Розглянуто специфічні особливості формування та використання виробничого потенціалу підприємницьких структур. У роботі розкрито сутність, види та основні підходи до формування ресурсного забезпечення суб'єктів підприємництва. Проаналізовано структуру активів підприємства та чинники, які її визначають. Запропоновано модель оптимізації ресурсного потенціалу та внесено пропозиції щодо удосконалення діючої бізнес-моделі підприємства.

Ключові слова: ресурсний потенціал, менеджмент ресурсами, підприємництво, інвестиції, інноваційна діяльність, управління.

ANOTATION

Marchenko O. V. Economic Assessment Of The Efficiency Of Using The Resources Of Entrepreneurial Structures. – *Qualification work manuscript*.

Qualification work for the master's degree in specialty 076 – Entrepreneurship, trade and stock exchange activity. Polissia national university, 2022.

Specific features of the formation and use of the production potential of entrepreneurial structures are considered. The paper reveals the essence, types and main approaches to the formation of resource support for business entities. The structure of the company's assets and the factors that determine it are analyzed. A model for optimizing the resource potential is proposed and proposals are made to improve the current business model of the enterprise.

Keywords: resource potential, resource management, entrepreneurship, investment, innovation activity, management.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ ТА ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР	6
Висновки до розділу 1	13
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР	14
Висновки до розділу 2	24
РОЗДІЛ 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ВЗАЄМОДІЇ ВЛАДНИХ ТА ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР	25
Висновки до розділу 3	34
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	35
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	39
ДОДАТКИ	43

ВСТУП

Основною ознакою існування будь-якого підприємства є наявність у його власності, господарському віданні або оперативному управлінні відокремленого майна. Саме воно забезпечує матеріально-технічну можливість функціонування суб'єкта господарювання, його економічну самостійність і надійність. В сучасних умовах все більш актуальними стають питання недостатньо ефективного використання всіх видів економічних ресурсів. Формування і розвиток економіки в умовах сучасних викликів безпосередньо залежать від ефективності використання ресурсного потенціалу суб'єктів господарювання. Водночас необхідність його збереження та території розташування, активізація конкурентної боротьби зумовлюють необхідність удосконалення методів оцінки ресурсного потенціалу підприємств.

Питанням ефективності управління та використання ресурсного потенціалу приділена увага з боку вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема, А. Бланк, Я. Горфінкеля, А. Канке, Н. Краснокутської, Т. Кривенко, А. Кудінової, А. Лисенко, Т. Мельник, Н. Шальги та інших. Автори відмічають теоретичні основи використання ресурсного потенціалу, напрями та системи його активізації за різних суспільно-економічних формацій, а також актуалізують питання забезпечення розвитку підприємств внаслідок оптимізації використання ними основних видів ресурсів. Однак, автори недостатньо уваги приділяють регіональним та локальним аспектам управління ресурсним потенціалом підприємств.

Мета випускної кваліфікаційної роботи – оцінити ефективність використання виробничих ресурсів підприємства, обґрунтувати перспективні напрями та механізми підвищення ефективності використання виробничих ресурсів. Для досягнення мети вирішуються наступні *завдання*: 1) вивчити теоретичні та методологічні поняття, пов'язані з виробничими ресурсами підприємства та оцінкою ефективності їх використання; 2) провести аналіз виробничо-економічної діяльності підприємства; 4) розглянути методи оцінки ефективності використання виробничих ресурсів; 5) розробити рекомендації

щодо застосування сучасних підходів до оцінки ефективності використання виробничих ресурсів на підприємстві; б) оцінити ефективність використання виробничих ресурсів; 7) виявити комплекс заходів, що дозволяють підвищити ефективність використання ресурсів на підприємствах; 8) розробити рекомендації підприємству щодо створення програми, спрямованої на підвищення ефективності використання виробничих ресурсів.

Об'єктом дослідження є виробничо-господарські процеси, аналітичні підходи до управління ресурсним потенціалом та механізми використання ресурсів суб'єктами підприємництва. **Предметом дослідження** є оцінка теоретико-методологічних підходів оцінювання та ефективного використання виробничих ресурсів. При виконанні кваліфікаційної роботи використовувалися загальні **методи** досліджень: аналіз, синтез, вимірювання, порівняння, а також спеціальні методи – економічний: детермінований, факторний, статистичний (ретроспективний та перспективний) аналіз, метод порівняння, графічний, табличний, розрахунково-конструктивний.

Випускна **кваліфікаційна робота** має наступну **структуру**. У вступі визначені цілі, актуальність, предмет і об'єкт, завдання дослідження. У першому розділі розглянуті теоретичні основи оцінки виробничих ресурсів підприємства. У другому розділі проведено аналіз і оцінка використання виробничих ресурсів підприємств. У третьому розділі розроблені пропозиції щодо підвищення ефективності використання виробничих ресурсів підприємства. У висновку сформульовані основні висновки і пропозиції, отримані в результаті роботи над випускною кваліфікаційною роботою.

Перелік публікацій автора за темою дослідження. Результати магістерської роботи представлено на таких конференціях: «Студентські наукові читання – 2022» (Житомир, 15.12.2022 р.); «Менеджмент, маркетинг, логістика: тренди та подолання викликів (Житомир, 6.12.2022 р.)», «Без коріння саду не цвісти» (Брониківська сільська рада – Житомир, 14.10.2022 р.).

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ ТА ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР

Ефективне використання виробничих ресурсів справляє вирішальний вплив на зниження витрат виробництва, собівартості продукції, товарів, робіт та послуг, які пропонує суб'єкт підприємництва, отже, перспективи підвищення прибутковості і рентабельності роботи підприємства. В умовах поглиблення трансформаційних процесів в економіці, управлінні та господарській діяльності потрібні нові підходи до оцінки ефективності використання ресурсів підприємства. Ці обставини, а також недостатня вивченість окремих теоретичних і практичних аспектів проблеми зумовили актуальність теми.

В економічній літературі різними авторами представлено безліч визначень економічної ефективності, але всі вони зводяться до отримання максимуму можливих благ від наявних ресурсів [11]. Аналітичні показники, обрані для кожної складової виробничого потенціалу підприємства, а саме: основних засобів, матеріальних та трудових ресурсів – дозволяють детально вивчити внутрішньовиробничі резерви використання кожного елемента виробничого потенціалу, визначити причини їх неефективного та неповного споживання, створюють основу розробки коригувальних заходів щодо найсприятливішого використання ресурсів підприємства [25]. Оцінка виробничого потенціалу підприємства базується на розгляді його у тісному взаємозв'язку, оскільки відсутність або нестача одного з них або неефективне споживання порушує процес виробництва продукції – ключовий процес будь-якого промислового підприємства. Кінцевий результат роботи підприємства визначається тими факторами виробництва, які використовуються. Для виготовлення продукції (продажу товарів, надання послуг та виконання послуг) витрачається праця працівників, матеріали, сировина, паливо, енергія, використовуються будівлі, споруди, верстати, машини, обладнання, а також інформація про технологічні процеси,

організаційні структури, нормативно-правові акти, потреби покупців, застосовуються інтелектуальні можливості персоналу, науково-технічні досягнення тощо. Іншими словами успішне функціонування підприємства, тобто виробництво продукції, створення певних духовних цінностей, виконання різних робіт і надання послуг потребує ефективного використання наявних виробничих ресурсів підприємства і в першу чергу основних фондів [32]. Основні виробничі фонди (основний капітал, основні засоби) – це матеріально-речові цінності, які використовуються в якості засобів праці, що діють в незмінній натуральній формі протягом тривалого періоду часу і втрачають свою вартість по частинах [17]. До основних фондів відносять засоби праці з терміном служби не менше 12 місяців, які багаторазово беруть участь у виробничому процесі, зношуються поступово, а їх вартість у процесі використання переноситься на виготовлений продукт за рахунок амортизації. Основні фонди залежно діляться на виробничі і невиробничі основні фонди. Структура основних фондів представлена на рис. 1.1 [7].

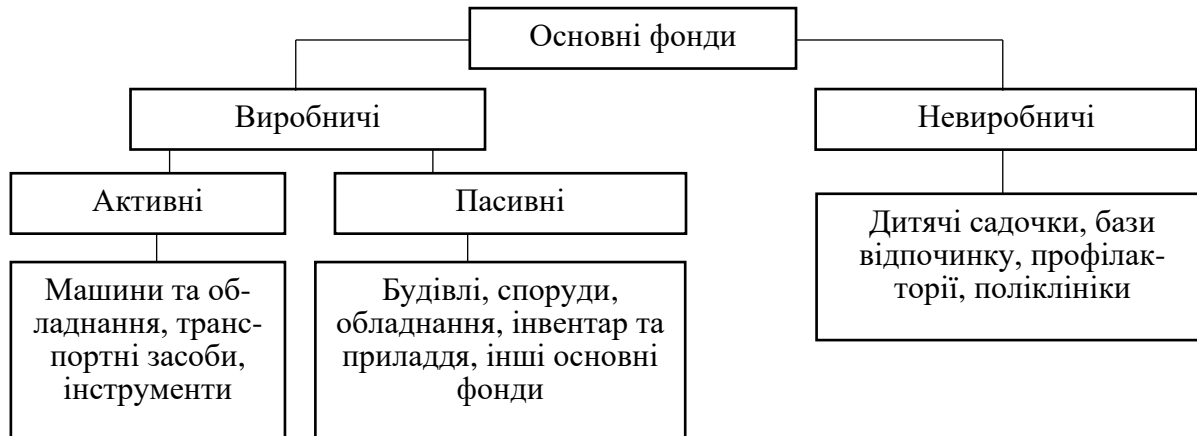

Рис. 1.1. Структура основних фондів виробничого підприємства

Джерело: сформовано на основі [8].

Виробничі фонди пов'язані з виробництвом продукції, виконанням робіт, наданням послуг, також їх можна поділити на активні і пасивні [7]. Активна частина основних засобів безпосередньо беруть участь у виробничому процесі і впливає на предмет праці, при виготовленні продукції. Пасивна частина в свою чергу створює умови для безперебійного

функціонування активної частини, сприяючи створенню продукту. Невиробничі фонди не беруть участі у процесі виробництва і не спричиняють прямого впливу на продуктивність праці, обсяг виробництва, але їх використання впливає на поліпшення добробуту працівників, підвищення їх матеріального і культурного рівня життя, що в свою чергу позначається на результатах діяльності [25].

У процесі виробництва роль основних фондів обумовлюється тим, що сукупно вони утворюють виробничо-технічну базу і встановлюють рівень технічної озброєності праці, а також потенціал підприємства з випуску продукції [12]. Оновлення і збільшення основних фондів, особливо знарядь праці, і вдосконалення їх якості за рахунок різних наукових і технічних досягнень посилюють технічну озброєність підприємства, в наслідок чого, виникають умови підвищення продуктивності праці та випуску високоякісної продукції з меншими витратами, отже, зниження собівартості [13]. Оборотні засоби змінюють свою натурально-речову форму, а також в повному обсязі відображаються у вартості кінцевого продукту [8]. Під складом оборотних коштів розуміють сукупність елементів, що їх утворюють, під структурою – співвідношення між їх статтями. Оборотні кошти поділяються на оборотні виробничі фонди та фонди обігу. Склад оборотних коштів наведені на рис. 1.2 [15–23].

Рис. 1.2. Склад і класифікація оборотних коштів

Джерело: сформовано на основі [17].

До категорії незавершене виробництво відносять вироби, матеріали, деталі, вузли, що знаходяться в процесі складання або обробки, а також напівфабрикати власного виготовлення, виробництво яких завершено не повністю і необхідна подальша обробка в інших цехах даного ж підприємства. До витрат майбутніх періодів можна віднести, наприклад, витрати на розробку нових видів виробів, на перестановку обладнання, конструювання технологій та ін. [14].

Фонди обігу – це кошти підприємства, пов'язані з обслуговуванням процесу реалізації продукції, які функціонують у сфері обігу. До складу фондів обігу входять продукти праці, тобто предмети праці, які пройшли всі стадії обробки і готові до реалізації, сюди відносяться Готова продукція, Товари для перепродажу і відвантажені, але ще не оплачені, товари. Також до фондів обігу належить дебіторська заборгованість – борги підприємству з боку юридичних, фізичних осіб та держави [16]. Підприємство функціонує ефективно, коли при мінімальних витратах досягає максимальних результатів. Тому для ефективної роботи підприємства необхідно вивчити і враховувати, як продуктивно використовувати оборотні фонди і оборотні кошти, а також які заходи можуть сприяти зниженню матеріаломісткості продукції і прискоренню оборотності оборотних коштів.

Одними з ключових ресурсів, без яких неможливе функціонування підприємства і організація виробництва, є трудові ресурси. На рівні окремого господарюючого суб'єкта трудові ресурси розглядаються як сукупність фізичних осіб, які перебувають у відносинах з підприємством як з юридичною особою, регульованих на основі укладеного договору найму, і отримують оплату за свій трудовий внесок. Також на рівні господарюючого суб'єкта використовується таке поняття, як персонал підприємства – це сукупність працівників певних категорій і професій, які зайняті однією виробничою діяльністю, спрямованою на отримання прибутку і задоволення своїх матеріальних потреб. Персонал підприємства являє собою колектив з певною структурою [18]. Співвідношення працівників за категоріями характеризує структуру трудових ресурсів підприємства. На формування

структури персоналу впливають кілька факторів, такі як, особливості та спеціалізація виробництва, номенклатура виробів, масштаб виробництва тощо [15].

Трудові ресурси відносяться до активної частини продуктивних сил, отже, правильна організація їх діяльності та ефективне їх використання безпосередньо впливають на результат діяльності підприємства [12]. Таким чином, під виробничими ресурсами підприємства слід розуміти сукупність тих матеріально-технічних, трудових, фінансових та інших можливостей та сил, товарів, послуг та інших цінностей. Склад ресурсів повинен розглядатися з урахуванням всіх можливих підходів до їх класифікації з метою допомогти менеджменту підприємства максимізувати ефект управління ним.

Сукупні ресурси суб'єктів підприємництва включають основні і оборотні кошти, робочу силу і все, що становить матеріально-технічну основу господарської діяльності підприємства. При цьому відбувається об'єднання матеріальних і особистих факторів виробництва, ресурси конвертуються у витрати, формується ефективність діяльності суб'єктів підприємництва, рівень і динаміка якої утворюються як на стадії авансування ресурсів підприємства, так і в процесі їх експлуатації. У зв'язку з тим, що зміна ступеня застосування конкретних видів ресурсів в більшості випадків значно різниться і можуть бути різноспрямованими, то сукупність показників використання окремих видів ресурсів не може цілком дати характеристику ефективності діяльності МСП. За допомогою узагальнюючих показників ефективності ми можемо отримати інформацію про рівень використання кожного виду ресурсів і їх поєднання – основних фондів, оборотних коштів і живої праці. Взаємозв'язок і показників ефективності використання ресурсів представлено на рис. 1.3 .

Зростання фондів – один з факторів інтенсивного зростання обсягу продажів [14].

$$N=S \times F_0 \quad (1.1)$$

де N – обсяг продажів;

S – середньорічна вартість основних засобів;

F_0 – фондвіддача основних засобів

Найбільш узагальнюючим показником ефективності використання основних фондів є фондорентабельність [20]:

$$R_{\text{опф}} = \frac{\Pi}{\text{ОПФ}} = \frac{\text{ВР}}{\text{ОПФ}} \times \frac{\Pi}{\text{ВР}} = \Phi(o) \times R_{\text{пр}}, \quad (1.2)$$

де $R_{\text{опф}}$ – рентабельність основних виробничих фондів;

Π – прибуток від реалізації продукції, робіт і послуг;

ВР – виручка від реалізації послуг, робіт та продукції;

ОПФ – середньорічна вартість основних виробничих фондів;

$\Phi(o)$ – фондвіддача основних виробничих фондів;

$R_{\text{пр}}$ – рентабельність продукції, робіт і послуг.

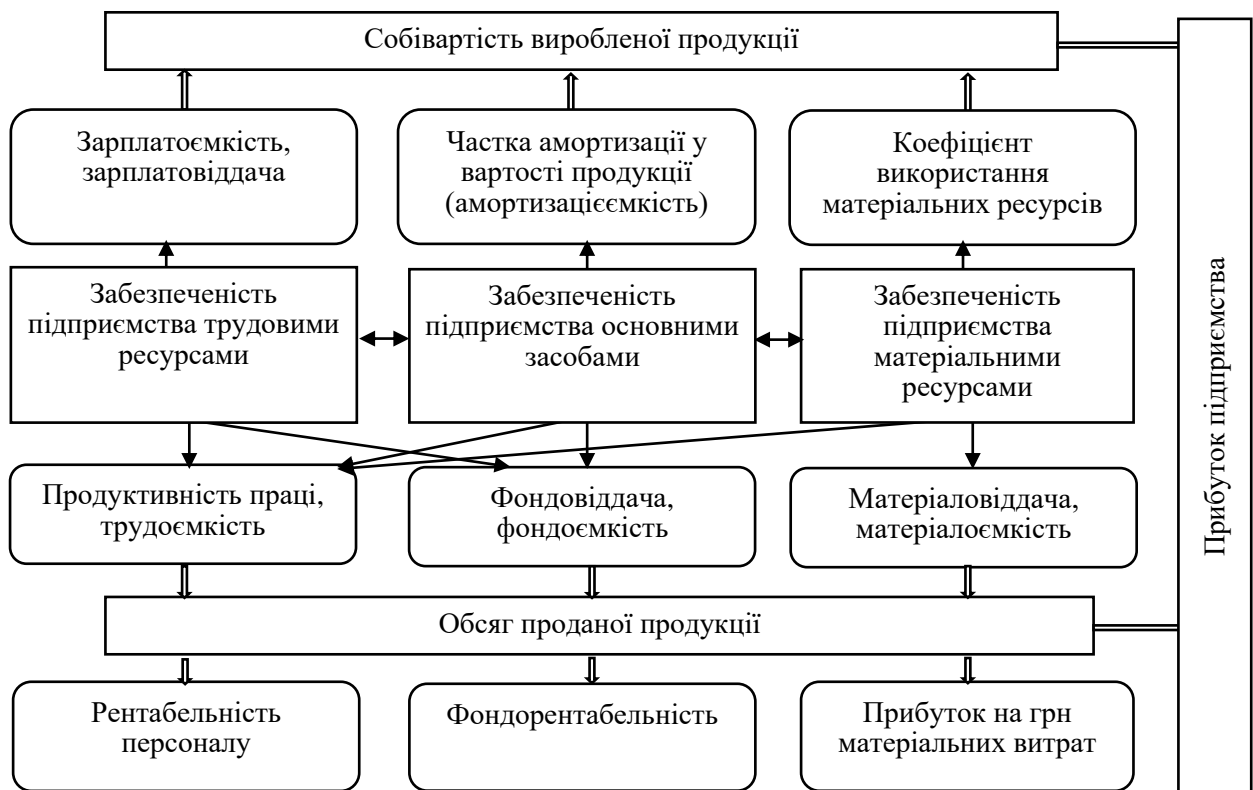

Рис. 1.3. Вплив показників виробничого потенціалу на прибуток

Джерело: сформовано на основі [30].

Одним з найважливіших факторів розвитку виробництва і зниження витрат на виробництво продукції є раціональне використання матеріальних ресурсів, що зокрема ілюструють коефіцієнти оборотності (в оборотах):

$$K_{\text{зоб}} = N/Z \quad (1.3)$$

де $K_{\text{зоб}}$ – коефіцієнт оборотності запасів (в оборотах);

N – виручка від продажів за звітний період;

Z – середньорічна вартість запасів.

Коефіцієнт показує скільки оборотів протягом звітного періоду здійснюють запаси. Для оцінки ефективності використання матеріальних ресурсів застосовуються система узагальнюючих показників (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Показники ефективності використання матеріальних ресурсів

Показники	Формула розрахунку	Економічна інтерпретація показника
Матеріалоємкість продукції (ME)	$ME = MB / ВП$	Відображає суму матеріальних витрат (MB), які припадають на гривню випущеної продукції (ВП)
Матеріаловідача продукції (MO)	$MO = ВП / MB$	Характеризує вид продукції з кожної гривні спожитих матеріальних ресурсів
Питома вага матеріальних витрат у собівартості (C) продукції Y_n	$Y_n = MB / C$	Демонструє рівень використання матеріальних ресурсів, а також структуру (матеріалоємкість продукції)
Коефіцієнт використання матеріалів K_n	$K_n = MB_{факт} * MB_{план} / MB_{факт}$	Відображає рівень ефективності використання матеріалів, $MB_{план}$ – сума MB за планом за фактичного випуску продукції

Джерело: сформовано на основі [12–14].

Головною метою застосування та розрахунку показника матеріаломісткості продукції є економія витрат на виробництво та підвищення ефективності господарської діяльності підприємства [14]. Середньорічний виробіток продукції на одного працюючого, у тому числі в вартісному вираженні є узагальнюючи показником, який характеризує ефективність використання одного робітника. Трудомісткість – величина, зворотна виробленню, яка означає суму всіх витрат живої праці на виробництво одиниці продукції [18]:

$$T_p = T/Q \quad (1.4)$$

де T – витрачений час;

Q – обсяг виробленої продукції в натуральному вираженні.

Найважливіший фактор підвищення продуктивності праці – зниження трудомісткості. За рахунок зниження трудомісткості продукції в першу чергу відбувається зростання продуктивності праці, що в свою чергу та автоматиза-

ції виробничих процесів, вдосконалення організації виробництва тощо. Отже, для більш детального вивчення ефективності використання основних фондів проводиться факторний аналіз. Оцінка ефективності функціонування підприємства не може ґрунтуватися на довільному наборі показників. Вибір і обґрунтування вихідних показників виробничо-господарської діяльності повинні здійснюватися відповідно до уявлень теорії економічного аналізу. Саме їх оцінку представимо у наступному параграфі.

Висновки до розділу 1

1. Ефективність ресурсів суб'єктів підприємництва об'єднує між собою обсяг продажів або виробництва, використовувані для цього речові ресурси і працю окремих працівників. Ефективність використання окремих видів застосованих і спожитих ресурсів малого і середнього підприємства можна оцінити за допомогою взаємопов'язаних і доповнюють один одного, але в той же час щодо автономних показників.

2. Систему показників ефективності на рівні суб'єкта бізнесу в цілому і ефективність використання окремих видів ресурсів можна охарактеризувати як функціональну цілісність, сумісність підсистем і елементів, присутністю певних взаємозв'язків і взаємовідносин між ними, що відображається закономірністю формування складної, багатовимірної категорії ефективності. За допомогою сукупності даних зв'язків формується структура системи, що забезпечує її збереження і стійкість, незважаючи на вплив різних зовнішніх і внутрішніх факторів. Використання на практиці системи узагальнюючих і приватних показників ефективності орієнтує переважно на інтенсивний шлях розвитку і позитивну динаміку ефективності діяльності, знаходження резервів подальшого підвищення рівня господарської діяльності ґрунтуючись на інноваціях, поліпшенні організації праці, створення результативного механізму підвищення ефективності.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР

Підприємництво як інститут економіки виконує низку функцій, серед яких виділяють загальноекономічну, інноваційну, ресурсну, соціальну, організаторську тощо. Ступінь реалізації функцій залежить від форми, за допомогою якої здійснюється підприємницька діяльність. У сфері підприємництва здійснюється велика частина інновацій, що сприяє науково-технічному прогресу як найважливішого чинника соціальної і політичної стабільності суспільства і поліпшення якості життя. У зв'язку з цим розвиток підприємництва передбачає розробку комплексу заходів державної підтримки та стимулювання підприємницької діяльності для найбільш ефективних суб'єктів господарювання. Оцінка ефективності діяльності підприємств та їх ресурсів має індивідуальні риси, до числа яких слід віднести: відносно невелику частку ринку їх продукції; управління власником або партнерами особисто, а не через формальну структуру; обмежений доступ до ринку фінансових ресурсів тощо.

Системний підхід до оцінки ефективності діяльності передбачає наявність певної послідовності дій з метою всебічного охоплення взаємопов'язаних і взаємообумовлених показників. У загальному вигляді під ефективністю виробничо-господарської діяльності розуміється порівняння отриманих результатів з наявними ресурсами та виробленими витратами (в ідеальних умовах результати максимізують, а витрати – скорочують). Таким чином, метою системного аналізу оцінки ефективності діяльності малого підприємства є виявлення особливо значущих факторів, що обумовлюють її динаміку (табл. 2.1). Оцінку господарської діяльності та ефективності використання ресурсів проводили на прикладі КП «Зеленбуд» Житомирської міської ради (ЖМР), (табл. 2.2).

Загальні відомості про КП «Зеленбуд» Житомирської міської ради

Характеристика	Суть характеристики
Назва підприємства	КП «Зеленбуд» Житомирської міської ради
Початок діяльності	17.11.2003 (після перереєстрації)
Основний напрямок діяльності:	81.29 Інші види діяльності із прибирання
Додаткові(ий) напрямки(ок) діяльності:	01.19 Вирощування інших однорічних і дворічних культур 01.30 Відтворення рослин 46.22 Оптова торгівля квітами та рослинами 47.76 Роздрібна торгівля квітами, рослинами, насінням, добривами, домашніми тваринами та кормами для них у спеціалізованих магазинах 49.41 Вантажний автомобільний транспорт
Код ЄДРПОУ	13555047
Розмір статутного фонду	1825471 грн
Контакти	10003, м. Житомир, пров. Кавалерійський, 13, тел. (0412) 55-45-30. zelenbud.zt@ukr.net
Директор:	Волокіта Олександр Володимирович

Джерело: сформовано за даними Житомирської міської ради.

КП «Зеленбуд» є достатньо технологічним ремонтно-будівельним підприємством, яке забезпечує виконання таких робіт як прибирання сміття, садівництво, вирощування розсади, столярні та теслярські роботи, торгівлю квітами та непродовольчими товарами, забезпечує перевезення автомобільним транспортом. Створене у 1993 р. з метою забезпечення для міста Житомир виконання комунальних послуг, зокрема з прибирання.

Організаційна структура управління КП «Зеленбуд» – лінійно-функціональна, що дозволяє створювати функціональні підрозділи, кожен з яких має відповідних керівників. Функціональні структури підрозділу знаходяться в підпорядкуванні головного лінійного керівника, тобто керівника організації. Це є виправдано в силу того, що необхідно забезпечувати чітку і злагоджену роботу великого штату співробітників, які здійснюють діяльність для досягнення єдиної мети підприємства. Така система дозволяє мобілізувати енергію людей і кооперувати їх працю для реалізації складних проектів. Лінійно-функціональна структура забезпечує простоту адміністрування, узгодженість дій. У вигляді схеми організаційна структура КП «Зеленбуд» представлена в Додатку Д. Підприємства спочатку орієнтовані на інтенсивне використання

всіх наявних в їх розпорядженні ресурсів (табл. 2.3), тому що майже завжди мають їх в обмеженій кількості, а доступ до додаткового фінансування утруднений.

Таблиця 2.3

Відомості про активи КП «Зеленбуд» Житомирської міської ради, млн. грн

Показник	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Абс. приріст, +,-	Відн. приріст, %
Основні засоби	51,49	51,05	50,60	-0,89	98,3
Необоротні активи	52,36	53,88	46,32	-6,044	88,5
Оборотні активи	2,51	2,63	2,74	0,234	109,3
Активи	54,87	56,50	58,13	3,256	105,9

Джерело: сформовано за даними Житомирської міської ради.

Отже, ефективність функціонування підприємства пов'язана в першу чергу або з удосконаленням якісних характеристик використовуваних ресурсів, або з удосконаленням процесу функціонування використовуваних ресурсів в результаті інноваційної діяльності в сфері організації виробництва, праці та управління. Ефективність управління, ділова активність, фінансовий стан досліджуваного комунального підприємства (табл. 2.4) визначають його конкурентну позицію, життєздатність і характеризують ефективність його діяльності. Ступінь ефективності діяльності малого підприємства впливає на його взаємини з замовниками та інвесторами.

Таблиця 2.4

Відомості про структуру пасивів КП «Зеленбуд» ЖМР, млн. грн

Показник	2019 р.		2020 р.		2021 р.		Абс. приріст, +,-	Відн. приріст, %
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%		
Додатковий капітал	46,91	7399,05	1,41	535,23	49,74	4280,21	2,826	106,0
Власний капітал	49,01	7730,28	1,44	544,32	51,88	4465,06	2,874	105,9
Довгострокові зобов'язання	0,63	100,00	0,26	100,00	1,16	100,00	0,528	183,3
Доходи майбутніх періодів	5,05	796,37	-0,12	-45,08	5,08	437,44	0,034	100,7
Короткострокові зобов'язання	5,23	824,61	-0,07	-27,65	5,08	437,44	-0,145	97,2
Баланс	54,87	8654,89	1,63	616,67	58,13	5002,41	3,256	105,9

Джерело: сформовано за даними Житомирської міської ради.

Отже, для сторонніх споживачів інформації (інвестори, кредитори та ін.), особливий інтерес представляє прийнята методика оцінки ефективності господарської діяльності, що враховує, в першу чергу, показники ефективності управління і прибутковості (табл. 2.5). Для оцінки ефективності господарської діяльності використовуються показники рентабельності-прибутковості або прибутковості його капіталу, ресурсів або продукції. Ефективність управління підприємством відображається показниками ділової активності. Слід зазначити, що всі показники, що характеризують стан КП «Зеленбуд» взаємопов'язані, тобто неможливо правильно оцінити, наприклад, рівень фінансової стійкості КП «Зеленбуд» (табл. 2.6), не проаналізувавши динаміку платоспроможності, рентабельності та оборотності капіталу. В умовах сучасних викликів активи зростають, паралельно скорочуються доходи від продажу товарів та послуг, що вказує на потребу пошуку резервів оптимізації поточної структури активів та пасивів. Ріст балансу зумовлений збільшенням оборотних (+4,7%) і необоротних активів (+2,9%). Рентабельність поточних активів відображає ефективність використання оборотних активів і демонструє прибуток від одиниці оборотного капіталу підприємства, в поточному періоді склала 0,08% і зріс до 0,21%, що є позитивним результатом діяльності підприємства.

Таблиця 2.5

Показники прибутковості та рентабельності КП «Зеленбуд» ЖМР

Показник	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Абс. Приріст, +/-	Відн. приріст, %
Рентабельність активів, %	0,08	0,2	0,21	0,13	262,5
Рентабельність власного капіталу, %	0,1	0,1	0,1	0	100,0
Валовий прибуток, тис. грн	-893,43	-1573,1	-2252,7	-1359,26	252,1
Інфляція, %	4,9	5	40,2	35,3	820,4
Середня дохідність альтернативних інструментів, %	6,1	6,2	5,9	-0,2	96,7
Чистий дохід, млн. грн	1,695	1,043	1,002	-0,693	59,1
Чистий фінансовий результат, тис грн	52	47	45	-7	86,5
ЕВІТ	64	57	52	-12	81,3

Джерело: сформовано за даними Житомирської міської ради.

Таблиця 2.6

Показники стійкості та платоспроможності КП «Зеленбуд» ЖМР

Показник	2019 р.	2020 р.	2021 р.	Абс. приріст, +,-	Відн. приріст, %
Фінансова автономія	0,89	0,89	0,89	0,00	100,0
Поточна ліквідність	10,02	10,45	10,88	0,86	108,6

Джерело: сформовано за даними Житомирської міської ради.

Коефіцієнт співвідношення позикових і власних коштів в 2021 р. не перевищує нормального значення, тобто дане підприємство не залучило більше позикового капіталу за аналізований період і на 1 гривню власних джерел припадало 0,89 гривні позикових коштів. У 2019–2021 рр. лишався без змін. Має місце посилення господарського потенціалу КП «Зеленбуд», на що вказує зростання суми активів на 3,0%. Тобто у КП «Зеленбуд» збільшується обсяг наявного у розпорядженні майна (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Ефективність використання ресурсів КП «Зеленбуд» ЖМР

Показник	Рік				І кв. 2022 р.	
	2018	2019	2020	2021	план	факт
Доходи, млн. грн.	16,55	21,07	22,05	27,40	6,28	6,27
Витрати, млн. грн.	16,20	21,02	22,01	27,38	6,28	6,35
Чистий прибуток, тис. грн.	347,71	52,40	47,10	17,9	4,0	-76,4
Використання прибутку, тис. грн.	173,86	26,2	23,6	8,9	2,0	
Нерозподілений прибуток (збиток), тис. грн.	248	274	298	307	298	231
Дебіторська заборгованість на кінець року, тис. грн.	623	854	768	517		1638
Кредиторська заборгованість, тис. грн.	183	5228	225	303		1170
Середньооблікова чисельність працівників, осіб	132	132	140	145	173	151
Чисельність працівників по штатному розкладу, осіб	165	167	167	188	188	188

Джерело: сформовано за даними Житомирської міської ради.

В умовах пандемії та військового стану в Україні значно знизилась показники ефективності використання ресурсів підприємства. Зростає сума джерел фінансування, які є в наявності, для залучення активів. Це зумовлене збільшенням власного капіталу (+2,9%) і довгострокових зобов'язань (+41,6%). Значення поточної ліквідності в межах нормативу демонструє

високу ймовірність платоспроможності найближчим часом. Спостерігається зниження чистого доходу від реалізації послуг та товарів на 38,5%. Це ілюструє низьку конкурентоспроможність в умовах динамічних змін середовища. Сума чистого прибутку КП «Зеленбуд» є додатною (47 тис. грн у 2020 р.). Це вказує на продуману бізнес-модель. Для кращого розуміння здатності управлінських кадрів досягати поставлених цілей слід оцінити та проаналізувати показники рентабельності. Таким чином, величина витрат на виробництво і реалізацію продукції зросла на 69%, що може свідчити про нарощування обсягів виробництва КП «Зеленбуд» та ріст інфляції. В табл. 2.8–2.9 представлено ефективність використання ресурсів КП «Зеленбуд»

Таблиця 2.8

Ефективність використання ресурсів КП «Зеленбуд» ЖМР

Показник	Рік				2022 р. (прогноз)		Зміна 2022 р. до 2018 р., %	
	2018	2019	2020	2021	план	факт	план	факт
Доходи на одного працюючого, тис грн.	125,4	159,6	157,5	189,0	36,3	41,5	29,0	33,1
Доходи на 1 грн витрат, грн.	1,022	1,002	1,002	1,001	1,000	0,987	97,9	96,7
Чистий прибуток на 1 працюючого, тис. грн.	2,634	0,397	0,336	0,123	0,023	- 0,506	0,9	-19,2
Чистий прибуток на 1 витрат, тис. грн.	0,021	0,002	0,002	0,001	0,001	- 0,012	3,0	-56,1
Дебіторська заборгованість на кінець року на 1 грн кредиторської заборгованості, тис. грн.	3,404	0,163	3,413	1,706		1,400		41,1
Припадає власного капіталу на 1 працюючого, тис. грн	360,4	371,3	360,3	611,3	128,1	143,7	35,5	39,9
Кредиторська заборгованість на 1 працюючого, тис. грн.	1,386	39,60	1,607	2,090		7,748	0,0	558,9
Припадає основних засобів на 1 працюючого, тис. грн	274,1	415,7	403,6	653,8	137,0	155,4	50,0	56,7
Припадає активів на 1 працюючого, тис. грн	305,2	390,1	364,6	626,6	131,3	147,0	43,0	48,2
Ступінь зносу основних засобів, %	37,6	38,9	25,9	23,3	23,3	26,2	61,8	69,6
Рентабельність основної діяльності, %	2,101	0,249	0,214	0,065	0,064	- 1,219	3,0	-58,0

Джерело: сформовано за даними Житомирської міської ради.

У 2022 р. спостерігається збиток як внаслідок військових дій на території України, тоді як у 2018–2021 рр. діяльність підприємства була прибутковою, що свідчило про позитивну динаміку зміни структури доходів підприємства. Визначення привабливості КП «Зеленбуд» як об'єкту інвестування здійснено шляхом співставлення рентабельності альтернативних напрямків вкладення капіталу власниками та рентабельності власного капіталу. Для простоти розрахунку використано дані НБУ відносного середньої доходності депозитів за 2020 р. Рентабельність власного капіталу підприємства визначає ефективність використання вкладених в коштів і в поточному періоді залишалася без змін. Слід зазначити позитивну тенденцію до збільшення рівня рентабельності КП «Зеленбуд» спостерігало до 2014 р., тоді як у 2018–2022 рр. мала місце динаміка щодо зниження цього показника, що пов'язане як зі зростанням витрат, так і загальними подіями в країні.

Таблиця 2.9

Ресурсовіддача КП «Зеленбуд» Житомирської міської ради, млн. грн

Показник	Рік				Зміна 2022 р. до 2018 р.	
	2018	2019	2020	2021	+/-	%
Виручка від реалізації продукції	38,362	44,907	1,043	1,573	-36,8	4,1
Матеріальні витрати	14,027	10,230	1,573	2,450	-11,6	17,5
Витрати на оплату праці	13,695	16,839	15,124	18,213	4,5	133,0
Відрахування на соціальні заходи	2,992	3,669	3,276	3,940	0,9	131,7
Амортизація	1,515	1,725	0,028	0,726	-0,8	47,9
Ресурсовіддача	1,190	1,383	0,052	0,062	-1,1	5,2
Матеріалоемність, грн	0,366	0,228	1,508	1,558	1,2	426,0
Коефіцієнт обертання матеріальних запасів, оборотів	8,336	14,398	0,927	1,157	-7,2	13,9
Трудоємність виробництва, тис. грн./чол	290,6	340,2	7,5	10,8	-279,8	3,7

Джерело: сформовано за даними Житомирської міської ради.

Отже, перевищення дохідністю за альтернативним інструментом рентабельності власного капіталу демонструє, що має місце значний недоотриманий прибуток, який міг бути згенерований в разі продажу частки КП «Зелен-

буд» та спрямування вивільнених коштів на фінансовий ринок. Показник валової рентабельності демонструє від'ємні значення у 2020 р. Це вказує на необхідність подальшого пошуку можливостей для скорочення витрат на виготовлення товарів та послуг. Рентабельності власного капіталу вказує, що спостерігається значний недоотриманий прибуток. З аналізу джерел формування прибутку за 2018–2021 рр. можна помітити, що виручка від реалізації продукції за аналізований період збільшилася на 4,1 %. Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів демонструє кількість оборотів матеріальних запасів за аналізований період. В умовах КП «Зеленбуд» спостерігається зменшення оборотності матеріальних запасів за 2018–2021 рр. на 7,2 обороти, що є негативною тенденцією. Таким чином, можна стверджувати, що МУП «Департамент продовольства і соціального харчування» КП «Зеленбуд» має тенденцію до зниження стійкості. За даними табл. 2.2 можна відзначити, що середньорічна вартість основних засобів, яка характеризує стан матеріально-технічної бази КП «Зеленбуд», має негативну динаміку: темп скорочення у 2021 р. порівняно з 2019 р. склав 1,7%. Середня величина оборотних коштів у 2021 р. порівняно з 2019 р. скоротилася на 70,5%. За цей період величина середньооблікової чисельності працівників має тенденцію до збільшення на 9,8% (табл. 2.7). Застосовуючи формулу розрахунку ресурсовіддачі можна помітити, що в 2021 р. даний показник скоротилася на 1,1, що говорить про зниження ефективності використання виробничих ресурсів КП «Зеленбуд». Також з табл. 2.8 можна помітити, що скорочення витрат, пов'язане зі скороченням діяльності внаслідок ситуації в країні супроводжується зниженням амортизації (52,1%). Також на 33% зросли витрати на трудові ресурси, що пов'язано з розширенням штату і наймом нових співробітників. Відбулося зменшення матеріальних витрат на 11,6 млн грн у зв'язку зі скороченням діяльності.

За результатами дослідження можна зробити висновок, що основні фонди в цілому у 2021 р. скоротилися, хоча мало місце їх оновлення. Приріст основних засобів головним чином пов'язаний збільшення вартості будівель внаслідок їх утеплення та іншими ремонтними роботами, а також за рахунок

зростання вартості машин і обладнання. Якщо розглядати структуру основних фондів, то можна помітити, що у 2021 р. порівнянні з 2019 р. знизилася частка машин і устаткування в загальному обсязі основних засобів з 35,8% до 30,5%, частка будівель знизилася з 62,3% до 61,4%, що може свідчити про скорочення виробничих потужностей. Частка транспорту в свою чергу значно збільшилася з 1,3% до 8,1%, що свідчить про поліпшення структури КП «Зеленбуд». Ступінь зносу основних засобів має тенденцію до зниження з 37,6% у 2018 р. до 26,2% у 2022 р. . Якщо розглядати коефіцієнт оновлення і коефіцієнт вибуття (показники становлять 27,9% і 2,1% відповідно) у динаміці, то можна відзначити позитивний момент оновлення зріс на 6% і скорочення вибуття скоротився на 5,5%. Це пов'язано з покупкою транспортних засобів, а також з добудовою і реконструкцією будівель. Дані факти свідчать про технічне переозброєння КП «Зеленбуд».

Дані таблиці 2.9. показують, що середньооблікова чисельність персоналу в порівнянні з минулим роком збільшилася на 9,8%.Негативним моментом є тенденція до скорочення фондівддачі активної частини основних виробничих фондів, незважаючи на збільшення частки активної частини в загальному обсязі. Підприємству необхідно звернути увагу на ефективність використання активності частини основних засобів. Потрібно покращувати використання потужності підприємства і часу його роботи, підвищувати продуктивність роботи обладнання і ліквідувати внутрішньозмінні простої при їх наявності.

Таким чином, далі необхідно розробити пропозиції щодо підвищення ефективності використання виробничих ресурсів МУП «Департамент продовольства і соціального харчування» і розрахувати економічну ефективність від впровадження запропонованих заходів, тобто виявити доцільність застосування даних напрямків підвищення ефективності.

Враховуючи, євро інтеграційний вибір розвитку України, а місією Європи відтепер має стало підвищення стійкості економіки, перехід до якісного нового набору економічних екосистем (соціо- та природоорієнтованих), які є більш стійкими до майбутніх потрясінь і стресів.

Забезпечення того, що наразі європейський та український розвиток орієнтований на стійкість, за одночасного сприяння переходу до епохи сталого добробуту для всіх, надзвичайно важливим кроком для майбутнього стратегії України та її суб'єктів господарювання, у тому числі комунальних підприємств є загальноєвропейська стратегія, зосереджена на складових елементах Індустрії 5.0, яка розкриває суспільно-економічний потенціал Європи та винагородить стійку, стабільну, циркулярну та регенеративну економічну поведінку (на протипагу домінуючої до цього часу моделі короткострокового перевиробництва й надмірного споживання), що визначає парадигму сучасного зростання.

В основі комплексного аналізу та оцінки підприємства як одержувача кредитних ресурсів лежать показники його фінансового стану і фінансових результатів. Сталий фінансовий стан може визначати конкурентний потенціал підприємства, гарантувати ефективність реалізації інтересів партнерів підприємства. Фінансове становище підприємства не тільки є узагальнюючим результатом управління його виробничо-господарської діяльністю, але і дозволяє за допомогою кількісних показників відобразити якісні характеристики, що слід взяти за основу при побудові методичних рекомендацій для оцінки ефективності виробничо-господарської діяльності малого підприємства [1]. Слід зазначити, що в ході аналітичної роботи часто виходять вельми суперечливі результати за різними напрямками аналізу. Наприклад, поліпшення показників прибутковості може спостерігатися при зниженні рівня ліквідності та фінансової стійкості підприємства. Тому доцільно застосування комплексної рейтингової оцінки ефективності виробничо-господарської діяльності, заснованої на теорії та методиці економічного аналізу підприємств в умовах ринкових відносин. Підсумкова рейтингова повинна враховувати всі найважливіші параметри (показники) діяльності підприємства, тобто. Господарський активності в цілому.

Висновки до розділу 2

1. За даними обліку та звітності були розраховані коефіцієнти зносу і придатності. Так коефіцієнт придатності в 2020 р. становив 60,75%. Дані показники знаходяться в нормі, що може свідчити про достатнє оновлення основних засобів КП «Зеленбуд» і про технічне збереження основних засобів.

2. Розрахувавши показники ефективності використання основних виробничих фондів можна зробити кілька висновків. По-перше, можна помітити, що фондівіддача основних засобів в 2018 р. скоротилася на 0,7 в порівнянні з 2017 р.. У 2019 р. даний показник також зменшився на 3,08%. Це означає, що приріст основних засобів не привів до порівнянного приросту виробленої продукції. На кожен відсоток приросту основних засобів приріст випуску становить $21,95 / 25,82 = 0,85$ пункту. Скорочення фондівіддачі обумовлене скороченням темпів зростання обсягу наданих послуг над темпами зростання середньорічної вартості основних засобів.

3. Проаналізувавши структуру і динаміку запасів КП «Зеленбуд» можна зробити висновок, що основну частку в структурі запасів складають товари для перепродажу. Їх частка в загальному обсязі запасів у 2019 році становила 68,6%. Також необхідно відзначити, що спостерігається зростання запасів в цілому. Даний факт є негативним моментом, бо збільшення запасів призводить до зростання витрат на їх зберігання і утримання. За результатами табл. 2.8 можна помітити, що показник коефіцієнта оборотності запасів в оборотах в 2021 р. знизився до 1,2. Це свідчить збільшення надлишку запасів. З таблиці 2.8 видно, що матеріаловіддача в 2021 р. зросла у 4,3, рази. Це свідчить про зниження ефективності використання матеріальних ресурсів підприємства. Так у 2021 р. на гривню наданих послуг припадало 1,568 грн матеріалу. Крім зростання матеріальних витрат на 33%, що пов'язано як зі збільшенням чисельності працівників, так і зростанням мінімальної заробітної плати.

РОЗДІЛ 3

ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ВЗАЄМОДІЇ ВЛАДНИХ ТА ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР

У зв'язку з тим, що при проведенні аналізу в другому розділі було виявлено недостатню ефективність використання основних виробничих фондів КП «Зеленбуд», необхідно розробити пропозиції щодо підвищення ефективності використання основних засобів. Підвищенню ефективності виробництва сприяє модернізація підприємства, яка спрямована на автоматизацію виробничого процесу, на зниження енергоємності виробництв, на ресурсозбереження, що приводить до зменшення кількості відходів, що сприяє зниженню витрат виробництва, збільшення прибутку і продуктивності праці [33]. Слід зазначити, що інноваційна діяльність підприємств харчової промисловості потребує підтримки з боку держави. Для успішного існування КП «Зеленбуд», в сучасних умовах необхідна інноваційна стратегія розвитку, основу якої складають Стратегічні програми.

Таким чином, в даний час однією їх актуальних завдань є розробка ресурсозберігаючих технологій виробництва продукції громадського харчування. В результаті аналізу, проведеного у другому розділі було виявлено, що основні засоби, а саме їх активна частина використовується недостатньо ефективно. Отже, необхідно розробити пропозиції щодо підвищення ефективності використання основних виробничих фондів КП «Зеленбуд». Напрямки підвищення ефективності використання основних виробничих фондів можуть бути різноманітними: 1. Підвищення якості сировини, маючи на увазі збільшення вмісту корисних речовин в сировині і його технологічність, можливості вилучення продукту. З підвищенням якості сировини вихід товарної продукції підвищується, а при тих же діючих основних виробничих фондах неминуче підвищується фондівіддача. З урахуванням досягнень вітчизняної та зарубіжної практики це дозволяє

збільшити фондівдачу на 20–25% [23]. 2. При нормально функціонуючої економіці за умовами агрегатної концентрації з подвоєнням потужності машин ціна зростає лише в півтора рази. Це обумовлює зростання фондівдачі. 3. Зростання технічної оснащеності підприємства обладнанням і збільшення частки активної частини основних фондів; Заміна діючого застарілого обладнання на нове, більш продуктивне і економічне [31]. 4. Зменшення втрат корисних речовин у відходах і покидьках. Промислова утилізація відходів і покидьків на місці їх виникнення дозволяє збільшити обсяги продукції до 20 %, а фондівдачу на 10–15%. 5. Підвищення рівня концентрації виробництва до оптимальних розмірів. Згідно із законом концентрації виробництва з подвоєнням обсягів виробництва вартість основних фондів зростає лише в півтора рази. Це наслідок збільшення частки активної частини основних фондів, ефекту агрегатної концентрації і збільшення масштабів виробництва. Адже економічна ефективність концентрації виробництва багато в чому обумовлена зниженням фондомісткості, а це зворотна величина фондівдачі [13]. 6. Структури, у тому числі КП «Зеленбуд», які планують досягати самоокупності, стійкості та спроможності свої діяльності передбачає наявність визначеної послідовності дій з метою всебічного охоплення взаємопов'язаних і взаємообумовлених показників. У загальному вигляді під ефективністю виробничо-господарської діяльності розуміємо порівняння отриманих результатів з наявними ресурсами і виробленими витратами. Кінцевою метою КП «Зеленбуд» стане досягнення максимальних результатів діяльності за оптимального економічного потенціалу, відносного скорочення витрат обігу і високої культури обслуговування. Таким чином, метою системного аналізу оцінки ефективності діяльності КП «Зеленбуд» обрано виявлення особливо значущих факторів, які обумовлюють позитивну динаміку розвитку підприємства. Іншими словами, КП «Зеленбуд» орієнтоване на інтенсивне використання всіх наявних в розпорядженні ресурсів, тому що майже завжди має їх в обмеженій кількості, а доступ до додаткового фінансування

утруднений. Отже, ефективність функціонування КП «Зеленбуд» пов'язана, в першу чергу, або з вдосконаленням якісних характеристик використовуваних ресурсів, або з удосконаленням процесу функціонування використовуваних ресурсів в результаті інноваційної діяльності у сфері організації виробництва, праці та управління. У той же час успіх функціонування КП «Зеленбуд» ґрунтується на професіоналізмі та підприємливості керуючого. Ефективність управління, ділова активність, фінансовий стан КП «Зеленбуд» визначають його конкурентну позицію, життєздатність і характер та ефективність його діяльності. Ступінь ефективності діяльності КП «Зеленбуд» впливає на його взаємини з замовниками та інвесторами. Отже, для сторонніх споживачів інформації (інвестори, кредитори та інші), особливий інтерес представляє оцінка ефективності господарської діяльності КП «Зеленбуд» використовуються показники рентабельності-при

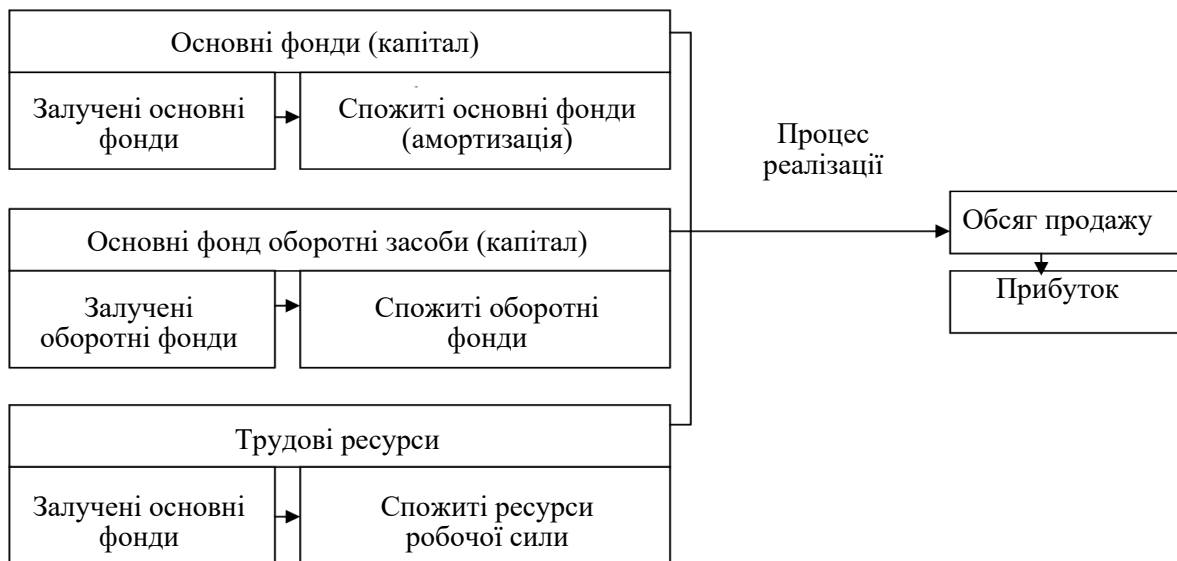

Рис. 3.1. Формування та оцінка економічної ефективності використання різних видів ресурсів

Джерело: сформовано автором.

Також одним із заходів підвищення ефективності використання виробничих фондів підприємства є впровадження інноваційних ресурсозберігаючих технологій для виробництва продукції в підприємствах громадського харчування має забезпечувати поліпшення економічних показників вироб-

ництва. Важливу роль в цьому питанні відіграє наукова організація праці, яка дозволяє найкращим чином поєднати техніку і людей у виробничому процесі; забезпечити найбільш ефективно використання матеріальних і трудових ресурсів; підвищити продуктивність праці; зберегти здоров'я робітників. Основна мета впровадження на підприємствах наукової організації праці – це забезпечення раціонального використання робочого часу при високій якості кінцевих результатів роботи і економному використанні всіх видів ресурсів. Така організація праці вирішує ряд економічних завдань: зростання продуктивності праці; ефективно використання ресурсів. Вирішення цих завдань здійснюється за рахунок раціонального використання робочого часу (ліквідація простоїв, зниження витрат праці на допоміжні операції тощо.); індустріалізації підприємств галузі; комплексної раціоналізації підприємств, в тому числі впровадженням високопродуктивного технологічного обладнання [35].

Впровадження заходів з наукової організації праці дозволяє знизити коефіцієнт трудомісткості одиниці продукції, чисельність виробничого персоналу, найбільш ефективно використовувати виробничі площі, підвищити ефективність використання обладнання тощо. Також наразі одним з завдань, що стоять перед КП «Зеленбуд», є розробка ресурсозберігаючих технологій. Вивчення наукової, спеціальної, інформаційно-патентної літератури [18–35], у тому числі з використання сучасних видів ресурсозберігаючого технологічного обладнання проілюстрували, що наразі актуальним є застосування індукційних технологій надання комунальних послуг, які виводять процес на абсолютно новий рівень [7–15]. Показник економічної ефективності відображає економічну ефективність від впровадження нових технологій на основі співвідношення результатів до наведених витрат, для цього повинні бути складені як одноразові витрати минулих років, так і поточні витрати, приведені до однакової розмірності відповідно до нормативного коефіцієнта ефективності.

При розрахунку економічної ефективності за базу порівняння було обрано виробництво супів з використанням традиційних технологій і розроблених

інноваційних. Для розрахунку приймаємо тривалість робочої зміни 8 год (без урахування обідньої перерви). Коефіцієнт використання обладнання рівний 0,7. Розрахунки представлені в табл. 3.1, опис технології – у додатку Е.

Таблиця 3.1

Розрахунок чисельності умовно-вивільнених працівників

Найменування показника	Одиниці виміру	Традиційна технологія	Ресурсозберігаюча технологія
Тривалість робочої зміни	хв	480	480
Коефіцієнт використання обладнання	-	0,7	0,7
Ефективний фонд робочого часу обладнання	хв	336	336
Кількість одночасно наданих послуг	од.	100	50
Оборотність обладнання за годину	раз	1,0	3,0
Кількість послуг, наданих а годину	од.	100	150
Збільшення обсягу виробництва	%	-	150
Кількість умовних одиниць послуг	ум. послуг	560	252
Чисельність товарів, робіт, послуг	осіб	1,7	0,8
Кількість осіб, необхідних для виконання 840 одиниць роботи за традиційною технологією	осіб	2,6	-
Кількість умовно-вивільнених робітників	осіб	1,8~2	

Джерело: власні дослідження.

Результати розрахунків ілюструють, що впровадження ресурсозберігаючої технології за виготовлення вертикальних зелених насаджень на інших рослин на даху багатоповерхівок, за збереження обсягів виробництва чисельність умовно-вивільнених працівників виробничої бригади становить 2 особи. Річне зростання товарообігу за собівартістю сировини за використання ресурсозберігаючої технології пояснюється зростанням (на 150%) обсягу послуг, що випускається. Вартість електроенергії для господарських процесів розраховується шляхом обліку часу роботи прийнятого обладнання протягом 8-ми годинної робочої зміни з урахуванням коефіцієнтів використання обладнання: для механічного обладнання – 0,4; для теплового обладнання – 0,7. Так, загальна вартість електроенергії для приготування порції супу з використанням інноваційного обладнання менше на 48%, ніж при використанні традиційного обладнання. Це пов'язано зі

зменшенням видів технологічного обладнання, що бере участь в процесі виробництва супу і скороченням часу теплової обробки продуктів.

Розрахунок річної суми амортизаційних відрахувань, що включаються витрати громадського харчування наведено в таблицях. Амортизаційні відрахування розраховуються згідно з лінійним способом нарахування, виходячи з терміну корисного використання обладнання. Шляхом ділення первісної вартості обладнання визначаємо річну норму амортизації і далі знаходимо річну суму амортизаційних відрахувань. Раніше в табл. 3.1 було виявлено, що при використанні інноваційної ресурсозберігаючої технології та збереженні колишніх обсягів виробництва можливе вивільнення чисельності працівників виробничої бригади на 2 людини. Проведемо розрахунок річного обігу послуг і з'ясуємо наскільки можна скоротити витрати сировини. Підіб'ємо підсумок всіх проведених раніше розрахунків і зведемо в загальну табл. 3.2 отримані результати для виявлення річного економічного ефекту застосування інноваційного обладнання.

Таблиця 3.2

Розрахунок річного обігу послуг за собівартістю сировини

Найменування показника	Одиниці виміру	Традиційна технологія	Ресурсозберігаюча технологія
Вартість сировини та матеріалів. Необхідних для надання однієї послуги	грн.	14,72	14,72
Кількість послуг за зміну (8 год)	од.	560	840
Кількість днів роботи в році	днів	353	353
Річний обіг послуг за собівартістю сировини	тис. грн.	1891,40	2837,10

Джерело: власні дослідження.

Результати проведених розрахунків демонструють, що за однакових обсягів виробництва, річний економічний ефект від впровадження ресурсозберігаючої технології з використанням багатофункціонального апарату склав 711,3 тис грн порівняно з традиційною технологією. Отриманий економічний ефект пов'язаний зі зниженням собівартості робіт за рахунок скорочення на 48% витрат на електроенергію, скорочення в 2 рази витрат на оплату праці та відрахувань на соціальне страхування, за рахунок

вивільнених працівників виробничої бригади, зменшення витрат на виробничі площі, за рахунок їх скорочення на 6 м².

Таблиця 3.3

**Розрахунок річного економічного фонду
з використанням інноваційного обладнання**

Найменування показника	Одиниці виміру	Традиційна технологія	Ресурсозберігаюча технологія
Обсяг виробництва	тис. од.	128,49	128,49
Обіг послуг за вартістю сировини	тис. грн	1891,40	1891,40
Вартість електроенергії	тис. грн	100,22	51,40
Амортизаційні відрахування	тис. грн	59,8	106,42
Фонд заробітної плати	тис. грн	864,00	432,00
Відрахування на соціальні заходи	тис. грн	259,2	129,6
Вартість площі	тис. грн	216	115,2
Вартість обладнання	тис. грн	210,8	532,1
Річний економічний ефект	тис. грн	711,30	

Джерело: власні дослідження.

Далі необхідно розрахувати термін окупності даного проекту. Для його розрахунку знайдемо ставку дисконтування. За ставку дисконтування як правило розуміється середньозважена вартість капіталу (*WACC*), яка розраховується за такою формулою:

$$WACC = R_e \times V_e \times R_d \times V_d \times (1 - t) \quad (3.1)$$

де R_e – вартість власного капіталу;

V_e – частка власного капіталу в загальному обсязі капіталу;

R_d – вартість позикового капіталу;

V_d – частка позикового капіталу в загальному обсязі капіталу;

t – ставка податку на прибуток.

Вартість власного капіталу розраховується за моделлю *CAPM* (*Capital Asset Pricing Model – CAPM*), за такою формулою:

$$R_e = \text{Безризикова ставка прибутковості} + B \times \text{премія за ризик}, \quad (3.2)$$

де β – галузевий коефіцієнт, який характеризує загальний рівень ринку.

Розрахуємо показник *WACC* підставивши значення. Таким чином, вартість власного капіталу становить: $= 8,14 + 0,75 \times 3,55 = 10,8\%$

Визначення величини власного капіталу за моделлю *SAPM* КП «Зеленбуд»

Показники	Одиниці виміру	на 31.12.21	Джерело інформації
Власний капітал	млн. грн	390,04	Баланс
Безризикова ставка	%	8,14	Доходність 01.01.2022
Ризик-премія	%	3,55	Актуальна ризик-премія країни, виходячи зі статистичних даних А.Дамодарана
β – коефіцієнт		0,75	Статистичні дані А.Дамодарана розвиваючих країн

Джерело: власні дослідження.

Виходячи з даних про власний капітал КП «Зеленбуд» становить 390,04 млн грн., його питома вага у складі капіталу 0,503. Позиковий капітал становить 385,93 млн грн, його питома частка в складі капіталу 0,497.

Далі знайдемо середньозважену відсоткову ставку, для цього необхідно відсотки до сплати поділити на середню суму довгострокових і короткострокових зобов'язань. Грунтуючись на дані бухгалтерського балансу, розрахуємо відсотки по кредитах:

$$10\,493 / (0 + 51916) = 0,202 \text{ або } 20,2\%$$

Таким чином, *WACC* для КП «Зеленбуд» за 2022 рік складе:

$$0,502 \times 0,108 + 0,497 \times 0,202 \times (1 - 0,2) = 0,134 \text{ або } 13,4\%$$

Далі розрахуємо чисту приведену вартість даного проекту (*NPV*). Передбачуваний грошовий потік складе 711,3 млн грнв. До капітальних витрат, пов'язаних з придбанням і впровадженням інноваційного обладнання слід віднести: первісну вартість нового обладнання, витрати на транспортування, витрати на установку і монтаж. В цілому капітальні витрати складуть 540,1 млн грн. поточних витрат, які не були враховані під час розрахунку. До економічного ефекту слід віднести витрати на амортизацію нового обладнання, а також податок на майно. Поточні витрати складуть 66,51 тис. грн. Згідно з отриманими розрахунками чиста приведена вартість за два роки складе 59,43 тис. грн нове обладнання окупиться на 23 місяць після впровадження, тобто термін окупності даного проекту складе 1,9 року. Перспективно надалі для прийняття управлінських рішень щодо активізації

діяльності КП «Зеленбуд» користуватися матрицею грошових потоків взаємодії органів влади та підприємницьких структур (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Матриця грошових потоків взаємодії органів влади та бізнес-структур

Види грошових потоків	Позитивні грошові потоки для регіону, держави	Негативні грошові потоки для регіону, держави	Нейтральні грошові потоки для регіону, держави
Позитивні грошові потоки для бізнесу	Збільшення доходів (прибутку) від реалізації продукції, об'єктів інфраструктури, робіт, послуг	Бюджетне фінансування бізнес-ідей (проектів), державні пільгові кредити, зниження комунальних платежів за оренду виробничих приміщень, інфраструктурних об'єктів, залучення податкових пільг, режим спеціального мита, компенсація частини відсотків по кредитах, субсидії, дотації, заохочення (бонуси) за додатковий позитивний результат відповідно умов договору про взаємодію, застосування прискореної амортизації	Отримання кредитних засобів на особливих умовах кредитування, отримання міжнародної допомоги (грантів), залучення іноземних інвестицій в основний капітал
Негативні грошові потоки для бізнесу	Ріст податкових платежів (від додаткового доходу, від прибутку, ПДВ, ПДФО, на землю, місцеві податки), ріст платежів до бюджету за ліцензії та патенти, воду (корисні копалини), надходження від митниці, екологічного збору, у позабюджетні фонди – єдиний соціальний внесок, ліцензійні платежі по державних об'єктах, штрафи за невиконані зобов'язання відповідно до умов договору про взаємодію	Витрати на роботу і оцінку проекту взаємодії, збитки від реалізації продукції, об'єктів інфраструктури, послуг, робіт, витрати у випадку надзвичайної ситуації, корупційні витрати, інфляційні процеси, не уточнені раніше додаткові витрати на проект, страхування ризиків, витрати на проведення екологічних заходів за проектом	Капітальні та операційні витрати, пов'язані з проектом взаємодії (у тому числі ріст заробітної плати за рахунок створення нових робочих місць), сервісне обслуговування, відсотки за кредитні кошти, лізингові платежі комерційним організаціям, витрати на спеціальні консультації, аудиторські перевірки, юридичні послуги (за необхідності в процесі реалізації проекту), витрати на придбання інфраструктурних облігацій,
Нейтральні грошові потоки для бізнесу	Отримання міжнародної допомоги (грантів) або дотацій з бюджету внаслідок підвищення інвестиційної привабливості, іміджа держави (міста, району) у міжнародній економічній спільноті (або в межах країни), скорочення витрат на утримання безробітних, емісійний дохід від розміщення інфраструктурних облігацій	Витрати за проектом взаємодії на проведення торгів, рекламних акцій, конкурсів, на випуск і розміщення інфраструктурних облігацій, видання інформаційних та методичних матеріалів (буклетів, журналів) супровід проекту, оцінка ефективності, розробка і підтримка сайтів / порталів	Ріст (зниження) доходів населення і валового національного доходу в регіоні, в галузі та державі, валовий регіональний продукт (ВРП) на душу населення, якщо наявна пряма залежність від програмних заходів

Джерело: власні дослідження.

За результатами розрахунку економічної ефективності можна зробити висновок, що введення нового інноваційного обладнання вигідно для КП «Зеленбуд». Отриманий економічний ефект пов'язаний зі зниженням

собівартості робіт за рахунок скорочення на 48% витрат на електроенергію, скорочення в 2 рази витрат на оплату праці та відрахувань на соціальне страхування, за рахунок вивільнених працівників виробничої бригади, зменшення витрат на виробничі площі.

Висновки до розділу 3

Отже, оцінка ефективності використання виробничих ресурсів відіграє важливу роль як у плануванні виробництва, так і у веденні господарської діяльності підприємства, не менш важливим є забезпечення перспективного їх управління. За результатами прогнозованих показників ефективності, а також показника *NPV*, інвестиції на впровадження обладнання окупляться і почнуть приносити прибуток через 23 місяці після початку експлуатації. Можна зробити висновок, що впровадження нового обладнання в КП «Зеленбуд» економічно доцільне. Після введення нового обладнання збільшиться частка активної частини основних засобів підприємства, а також збільшиться продуктивність, що призведе до зростання виручки, а також підвищення фондівіддачі активної частини основних засобів підприємства.

Таким чином модернізація підприємства, яка спрямована на автоматизацію виробничого процесу, зниження енергоємності харчових виробництв, на ресурсозбереження, що приводить до зменшення кількості відходів, що сприяє зниженню витрат виробництва, збільшення прибутку і продуктивності праці призводить до підвищення ефективності виробництва і більш ефективного використання виробничих ресурсів підприємства.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

1. Оцінка ефективності діяльності підприємств має свої відмінні риси, до числа яких слід віднести: розмір, частку на ринку, характер продукції, товарів, робіт і послуг, які пропонуються. Особливого значення у цьому ключі має управління ресурсами. Дещо нестандартно діють комунальні підприємства як суб'єкти господарської діяльності територіальних громад. Управління ними власником або від імені власника виступає виконавчий орган влади на місцях, поєднання партнерських відносин в межах громади, формалізована структура підприємства; специфічний доступ до фінансових ресурсів, – ці та інші чинники характеризують діяльність комунальних підприємств, які діють у чинному ринковому полі одночасно мають залишатися самоокупними. Названі особливості саме таких фірм підприємств визначають специфіку управління цими з боку територіальних громад.

2. Перша відмінна риса управління підприємств комунального сектору полягає в переважанні в ньому формальних прийомів та регуляторної політики діяльності. Водночас такий формальний процес управління, в числі іншого, передбачає вивчення значного обсягу інформації, проведення ринкових досліджень, складання прогнозів економічного, політичного, соціального і технологічного розвитку. Для здійснення цих досліджень в повному обсязі необхідні значні кошти, тому аналіз зовнішнього середовища в цьому випадку зводиться в основному до вивчення потреб мешканців територіальної громади, постачальників і партнерів.

3. Питання оцінки виробничих ресурсів є важливими і актуальними для будь-якого підприємства, бо безпосередньо впливають на ефективність його роботи і результати фінансово-господарської діяльності. Для успішного функціонування КП «Зеленбуд», на базі якого проводилося монографічне дослідження теми управління ефективністю використання ресурсів підприємства, оцінено наявні виробничі ресурси на підприємстві, а в подальшому

запропоновано концептуальні підходи до комбінування матеріальних, трудових, фінансових та інших ресурсів, які мінімізують витрати.

4. В результаті вивчення теоретичних і методологічних понять, пов'язаних з виробничими ресурсами підприємства і оцінкою ефективності їх використання, виявлено, наразі не існує єдиної методики оцінки та аналізу виробничого потенціалу підприємства. Однак, є група традиційно найбільш часто застосованих та достовірних показників ефективності використання ресурсів підприємства, що застосовуються в економічному аналізі виробничого потенціалу підприємства. Вивчення аналітичних показників дозволяють детально вивчити внутрішньовиробничі резерви при використанні кожного виду ресурсів, визначити причини неефективного і неповного їх споживання. Аналіз даних показників створюють основу для розробки коригувальних заходів щодо найбільш ефективного використання ресурсів підприємства. Слід зазначити, що аналіз використання окремих видів ресурсів необхідно проводити комплексно і в тісному взаємозв'язку, оскільки відсутність або недостатність одного з ресурсів або неефективне його споживання порушує процес виробництва. Так, при оцінці основних фондів спочатку визначають основні фонди виробничого і невиробничого призначення, потім вивчають їх обсяги, структур і динаміку. Далі обчислюють показники, які використовують для характеристики ефективності використання основних фондів. Під час оцінки ефективності використання ресурсів також застосовують факторний аналіз, наприклад матеріаломісткості продукції. Для оцінки ефективності використання трудових ресурсів застосовуються показники продуктивності праці, зокрема трудомісткість і вироблення, а також показник рентабельності персоналу.

5. За підсумками аналізу фінансово-господарської діяльності КП «Зеленбуд» до позитивних тенденцій можна віднести: рентабельність власного капіталу підприємства знаходиться на достатньому рівні, що свідчить про ефективність його діяльності; виключенням є роки, пов'язані з пандемією на Covid-19 та період війни в Україні. До цього часу мала місце

тенденція до зменшення термінів погашення дебіторської заборгованості, що свідчило про поліпшення ділової активності підприємства. До 2020 р. спостерігався ріст виручки від реалізації послуг. До 2022 р. фінансово стан КП «Зеленбуд» був стабільний і стійкий.

6. Аналіз персоналу показав, що чисельність персоналу КП «Зеленбуд» збільшується, що є позитивним моментом, проте слід зазначити високий рівень вибуття персоналу. Коефіцієнт обороту по вибуттю працівників становить 0,09 і 0,06 за 2019 і 2020 рік відповідно. При цьому звільняються в основному люди, які нещодавно влаштувалися на підприємство, а сформований колектив залишається постійним. На підприємстві не вистачає кваліфікованих фахівців, що пов'язано з порівняно низьким рівнем оплати праці.

7. Як наслідок аналізу основних фондів КП «Зеленбуд» можна відзначити такий негативний момент як тенденція до скорочення фондівіддачі основних виробничих фондів, а особливо їх активної частини, незважаючи на збільшення частки активної частини в загальному обсязі. Підприємству необхідно звернути увагу на ефективність використання активності частини основних засобів. Потрібно покращувати використання потужності підприємства і часу його роботи, підвищувати продуктивність роботи обладнання і ліквідувати внутрішньозмінні простой. Також виявлено, що на зменшення показника ресурсівіддачі більшою мірою вплинуло зміни амортизації, що вимагає оптимізації структури основних фондів КП «Зеленбуд». Для підвищення ефективності використання основних фондів також необхідні підвищення фондівіддачі і зниження фондомісткості продукції, що досягається на основі впровадження досягнень НТП.

8. Підвищення ефективності використання основних виробничих фондів досягається шляхом підвищення технічної оснащеності підприємства обладнанням і збільшення частки активної частини основних фондів. Впровадження досягнень сучасного науково-технічного прогресу і в першу чергу ресурсозберігаючих технологій збільшує вихід продукції з того ж обсягу використовуваних ресурсів і обумовлює зростання фондівіддачі. Тому було за-

пропоновано впровадження інноваційної технології. За результатами розрахунку економічної ефективності було виявлено, що введення нового обладнання вигідне для КП «Зеленбуд». Отриманий економічний ефект пов'язаний зі зниженням собівартості продукції за рахунок скорочення на 48% витрат на електроенергію, скорочення в 2 рази витрат на оплату праці та відрахувань на соціальне страхування, за рахунок вивільнених працівників виробничої бригади, зменшення витрат на виробничі площі. Після введення нового обладнання збільшиться частка активної частини основних засобів підприємства, продуктивність, що призведе до зростання виручки, а також підвищення фондоддачі активної частини основних засобів підприємства.

9. Таким чином модернізація підприємства, яка спрямована на автоматизацію виробничого процесу, зниження енергоємності харчових виробництв, на ресурсозбереження, що приводить до зменшення кількості відходів, що сприяє зниженню витрат виробництва, збільшення прибутку і продуктивності праці призводить до підвищення ефективності виробництва і більш ефективного використання виробничих ресурсів підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бездітко Ю. М. Ресурси розвитку регіону: фінансові аспекти : колект. монографія. — Херсон: Вишемирський В. С., 2016
2. Бережна А. Ю. Ресурсозбереження як стратегічний напрямок розвитку підприємств водопровідно-каналізаційного господарства // Бізнес Інформ. - 2018. - № 10.
3. Богуславська С. І. Ресурсне забезпечення сталого регіонального розвитку: методологічно-практичні аспекти : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.05. — Київ, 2021
4. Бодюк А. В. Ресурсний аспект понять економічної геології // Формування ринк. відносин в Україні : зб. наук. пр. - 2019. - № 11.
5. Боженко О. М. Ресурси підприємства як основа формування його ресурсного потенціалу // Наук. зап./Укр. акад. друкарства. - 2017. - № 1.
6. Веремчук А. В. Ресурсний потенціал заощаджень домогосподарств України // Демографія та соц. економіка. - 2017. - № 2.
7. Відомості про рівень інфляції. Державний комітет статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2010/ct/is_c/arh_isc/arh_iscgr10_u.html
8. Дані дохідності альтернативних інструментів URL: https://bank.gov.ua/files/4-Financial_markets.xlsx
9. Дорош І. М. Ресурси особистості як чинник стресостійкості державних службовців // *Вісн. Нац. ун-ту "Львів. політехніка". Сер. Проблеми економіки та упр.* - 2020. - 4, № 2.
10. Жуков С. О. Ресурсно-управлінський аспект декарбонізації енергетики як прогресуючий тренд світової економіки // *Вісник Криворізького національного університету: зб. наук. пр.* - 2021. - Вип. 53.
11. Звітність КП «Зеленбуд» Житомирської міської ради. URL: <https://data.gov.ua/dataset>

12. Калініна Н. Є. Ресурсозберігаюча технологія виготовлення кулебалонів з титанових сплавів // Вестн. двигателестроения. - 2017. - № 1.
13. Касич А. О. Ресурсне забезпечення модернізаційних процесів в Україні: регіональний аспект // Бізнес Інформ. - 2016. - № 2.
14. Кифяк О. Ресурсний потенціал розвитку туристичних дестинацій // Зовн. торгівля: економіка, фінанси, право. - 2019. - № 4.
15. Клименко В. І. Ресурсне забезпечення центрів первинної медико-санітарної допомоги та профілактика хвороб системи кровообігу // Україна. Здоров'я нації. - 2017. - № 4.
16. Корж М. Ресурсоорієнтована модель управління маркетингом виробничого підприємства // Товари і ринки. - 2017. - № 2.
17. Крюкова І. О. Ресурсний потенціал аграрної економіки України та результативність його використання // Актуал. проблеми інновац. економіки. - 2019. - № 2.
18. Кузнецова І. Ресурсний підхід як основа формування конкурентних переваг підприємства на ринку швейної продукції // Наук. вісн./Одес. нац. екон. ун-т. - 2019. - № 5.
19. Латишева О. В. Ресурсний потенціал підприємства: сутність, складові та особливості управління елементами забезпечення сталого розвитку // Екон. вісн. Донбасу. - 2018. - № 3.
20. Марченко О. В. Аналіз ефективності взаємодії влади та підприємницьких структур. *Механізми управління розвитком територій*: зб. наукових праць у 2 ч. Ч. 2. Житомир: Поліський національний університет, 2022.. С. 37–40.
21. Марченко О. В. Аналіз ефективності використання ресурсів та оцінка ділової активності суб'єктів підприємництва. *Без коріння саду не цвісти*: зб. наукових праць. Житомир: ПНУ, 2022. С. 82–85.
22. Марченко О. В. Ефективність використання трудових ресурсів та перспективи їх залучення до діяльності підприємницьких структур. *Менеджмент, маркетинг, логістика: тренди та подолання викликів*

(Житомир, 6 грудня 2022 р.). Житомир: Поліський національний університет, 2022. С. 54–58.

23.Марченко О. В. Оцінка ефективності функціонування підприємницьких структур. *Студентські наукові читання – 2022: Збірник наукових праць Науково–практичної конференції «Студентські наукові читання – 2022» за результатами I туру Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт.* Житомир: Поліський національний університет, 2022. С. 97–99.

24.Новохацький М. Ресурсоощадні технології вирощування сільськогосподарських культур в умовах зміни клімату // *Техн.-технол. аспекти розвитку та випробування нової техніки і технологій для сіл. госп-ва України : зб. наук. пр. - 2019. - Вип. 24.*

25.Ольшанський О. В. Ресурсний потенціал місцевого самоврядування: теоретико-прикладний аспект : монографія. — Харків: Оберіг, 2020 — N 20210517.

26.Осадчий В. І. Ресурси та якість поверхневих вод України в умовах антропогенного навантаження та кліматичних змін (за матеріалами наукової доповіді на засіданні Президії НАН України 31 травня 2017 року) // *Вісн. НАН України. - 2017. - № 8.*

27.Панькова О. В. Ресурси особистісного та суспільного розвитку українського суспільства в світлі громадської думки (регіональна специфіка) // *Екон. вісн. Донбасу. - 2016. - № 2.*

28.Петрушка А. І. Ресурси SWOT-аналізу в моделюванні масмедіа // *Держава та регіони. Сер. Соц. комунікації. - 2017. - Вип. 1.*

29.Потій О. В. Ресурсне забезпечення та якість підготовки спеціалістів з кібербезпеки у закладах вищої освіти України як передумова участі в державних програмах сприяння розвитку освітньої спеціальності // *Безпека інформації. - 2021. - 27, № 2.*

30.Салига К. С. Ресурсно-компетентнісна парадигма організації управління корпоративними інтеграційними процесами акціонерних товариств // *Бізнес Інформ. - 2018. - № 10.*

31.Сілантьєв О. І. Ресурсна структура потенціалу економічного розвитку та зростання багатства сучасних макроекономічних систем // Бізнес Інформ. - 2018. - № 3.

32.Сокольська Т. В. Ресурсне забезпечення стійкого економічного зростання сільськогосподарського виробництва: монографія. Біла Церква, 2016

33.Тарасютин В. М. Ресурсосберегающие технологии очистной выемки богатых железных руд на глубоких горизонтах шахт // Вісн. Криворіз. нац. ун-ту : зб. наук. пр. - 2017. - Вип. 44.

34.Теплюк М. А. Ресурсний портфель як ключовий фактор ефективності ресурсозабезпечення діяльності підприємства // Бізнес Інформ. - 2016. - № 2.

35.Українець А. І. Ресурсо- та енергозберігаюча технологія ректифікованого етилового спирту // Наук. пр. Нац. ун-ту харч. технологій. 2017. № 6.

36.Шинкаренко В. Г. Ресурсний підхід до розробки стратегії окремого виду бізнесу підприємства // Економіка трансп. комплексу : зб. наук. пр. - 2019. - Вип. 34.

37.Шинкаренко В. Г. Ресурсний підхід до розробки стратегії окремого виду бізнесу підприємства // Економіка трансп. комплексу : зб. наук. пр. - 2019. - Вип. 34.

38.Щербак В. Г. Ресурсозбереження як пріоритетний напрямок розвитку підприємницького потенціалу аграрної сфери // Актуал. проблеми економіки. - 2016. - № 7.

ДОДАТКИ